

Новела

Переклад: Юрій Лісняк

Після суднової машини локомотив — найчутливіший витвір людських рук. А локомотив 007 був не тільки чутливий, а й новісінький. Ще не обсохла червона фарба на його чистеньких буферах, головний ліхтар блищав, мов каска пожежника, а будка нагадувала невеличку вітальню, обшиту дубовими панелями. Скінчивши випробування, 007 загнали в паровозне депо — в майстернях він попрощався зі своїм найкращим другом, мостовим краном, — і великий світ був тепер зовсім близько. Інші локомотиви причіпливо втупились у 007, а він роздивлявся півколо зухвалих, некліпних буферних ліхтарів, прислухався до того, як неголосно мурмоче й бурчить пара під наглядом манометра — скільки гонору в її зневажливому сичанні, коли недбалий запобіжний кран ледь піддається натискові! — і ладен був пожертвувати місячною нормою мастила, аби провалитись разом із колесами прямо в цегляну оглядову яму під собою. 007, американський локомотив на вісім ведучих коліс, трохи відрізнявся від своїх братів з такою самою маркою і в рахункових книгах компанії оцінювався в десять тисяч доларів. Та якби ви купили його за ціну, призначену ним самим, коли він півгодини простовбичив у лункому тьмяному депо, то напевне заощадили б дев'ять тисяч дев'яносто дев'яносто дев'ять доларів і дев'яносто вісім центів.

Важкий товарний локомотив "Могол", оснащений коротким каукетчером і топковою коробкою, що на три дюйми не діставала до рейок, пустив шпильку, звертаючись до локомотива "Пітсбург консолідейшн", що приїхав з візитом.

— І звідки таке взялося? — спитав він, замислено випустивши струмінь білуватої пари.

— Еге, більш мені робити нічого, як розглядати ззаду ваші номери, — пролунало у відповідь. — Мабуть, його викопали з мотлоху покійного Пітера Купера.

007 здригнувся: у нього всередині все кипіло, але він змовчав. Будь-якій дрезині відомо, що то був за локомотив, із яким морочився Пітер Купер у далекі тридцять роки. Сам трохи більший від велосипеда, а вода й вугілля — в двох барильцях, що годились хіба під яблука. Та враз у розмову втрутився новенький маневровий паровозик: перед буфером у нього була приступочка, а колеса тулились одне до одного так тісно, що він скидався на невіїждженого коня, який зараз хвицне задом:

— Нема ладу в нас на залізницях, коли вже пенсільванський товарняк наважується перебирати нам кісточки. Цей новачок зроблений на славу. За кресленнями Юстеса, як і я. Чого ж вам ще треба?

007 міг би покатати цього маневрового по всій станції в своєму тендері, та однаково був йому вдячний за підтримку й розраду.

— У нас у Пенсильванії дрезини не водяться, — сказав "Консолідейшн". — А цей

хробак такий старий і бридкий, що сам за себе промовляє.

— Це ви за нього промовляєте, а він ще й рота не розтуляв. Невже в Пенсильванії забули, що таке добрі манери? — спитав маневровий.

— Сидів би ти собі в парку, Куцанчику, — суворо зауважив "Могол".

— Ну й думайте собі так, — відрубав малючок. — Та до ранку ви побачите, що й до чого. Я був на сімнадцятій колії, скільки там товарняку збилося — страхіття!

— У мене свого клопоту по вуха, — заговорив, блискаючи гальмами, худорлявий легкий локомотив приміського сполучення. — Мої клієнти, бач, вагона-ресторану захотіли — і таки випросили. Причепили до хвоста, а легше снігоочисник тягти, ніж його. Та я його однаково спекаюсь, будьте певні! Як вони тоді почнуть лаяти всіх — крім себе, звісно, бовдури! Чого доброго, ще примусять тягти кур'єрський!

— А ти родом із Нью-Джерсі? — спитав Куцан. — Так я й гадав. Возити пасажирів та контейнери — невелика втіха, та все ж, знаєш, краще, ніж вагони льодовні або нафтоцистерни. Не віриш? Я якось тяг...

— Тяг? Ти? — зневажливо пирхнув "Могол". — Та ти вагон-льодовню й до сортувальної не допхнеш. Ось я, — він помовчав, щоб додати ваги своїм словам, — воджу швидкий товарний, цілих одинадцять вагонів. Рівно об одинадцятій вирушаю й лечу, як годиться, — по одинадцять миль на годину. Цінні вантажі, негайні, ламкі, продовольчі — все це я. Що на приміських лініях байдикувати, що маневровим — невелика різниця. Товарний експрес — оце діло!

— Я, мушу сказати, вихвалитись не люблю, — почав "Консолідейшн".

— Не любиш? Ось тебе за те й загнали сюди, що на гору ледве сунешся.

— Там, де я сунусь, із тебе, Куцанчику, й пара вилетить. Кажу ще раз — вихвалитись не люблю, та вже як хочете знати, хто швидко товарні поїзди тягає, то подивіться на мене, коли я, весело посвистуючи, лечу по Аллеганах і за мною тридцять сім платформ з рудою, а гальмові кондуктори одно волоцюг зганяють, їм і посвистіти ніколи. Доводиться самому гальмувати. І ні разу й ниточки не пропало. Ні, добродію, тягати вагони — одне, а обережність і кмітливість — інше. А на моїй роботі потрібна кмітливість.

— І вас не паралізує свідомість такої страшної відповідальності? — почувся з кутка чийсь чудний охриплий голос.

— А це хто? — пошепки спитав 007 у приміського з Нью-Джерсі.

— Спробна машина "Компаунд" мішаної конструкції — "Нова Гренада". Півроку терлась маневровим на станції, а то весь час по майстернях огинається. Вугілля ощадить (просто скнара), зате не вилазить із ремонту. Гм... я гадаю, добродійко, що після нью йоркського життя Бостон для вас — глушина?

— Коли я сама, у мене найбільше діла, — система "Компаунд" говорила наче в димар.

— Усе зрозуміло, — зневажливо шепнув Куцан, — вона й на сортувальній не потрібна.

— Робота в Бостоні ближча моїй духовній і фізичній натурі, і ваша

outrecuidance[1]...

— Який там ще баланс? — перепитав "Могол". — Мені й із звичайними поршнями добре.

— Мабуть, краще сказати — ваша faroucherie[2], — просичала машина "Компаунд".

— А я не маю нічого спільного з такими бляшанками, як ви, — не здавався "Могол".

"Компаунд" зітхнула погордливо-співчутливо й більше не вимовила ані слова.

— Яких лиш кривляк на світі не буває! — сказав Куцан. — Ці массачузетці всі такі. Ніяк не можуть з місця зрушити — ні сюди ні туди, а ще й лаються, коли їм вичитаєш. Еге, до речі, про Бостон: "Коменчі" вчора ввечері розповідав мені, ніби в п'ятницю у нього біля Ньютонса букси загорілись. Тому, мовляв, і пасажирський запізнився. Мастак же брехати цей "Коменчі"!

— Та якби я це почув навіть у майстернях, коли на мені й казана не було, то однаково зразу б зрозумів, що "Коменчі" знов бреше, — втрутився приміський з Нью-Джерсі. — Букси загорілись! Ось воно як було: йому зайвий вагон причепили, то він на першому підйомі скис, ну й давай скиглити! Довелося сто двадцять сьомий на підмогу посилати. Букси загорілись — таке вигидає! А то розповідав, ніби під укіс скотився. Дивився мені прямо в головний ліхтар і брехав, та так спокійно — не локомотив, а просто цистерна з водою. Букси! Ти спитай у сто двадцять сьомого, як воно було. "Коменчі" перевели на запасну колію, а сто двадцять сьомий (його викликали о десятій вечора, і він аж казився зі злості) підчепив його вагони й домчав їх за сімнадцять хвилин до Бостона. Букси! Смаленого дуба править цей "Коменчі"!

І тоді 007, зібравши докупи, як то кажуть, свої колеса, спитав, що це означає — "загорілися букси".

— А бодай мені дзвінок у голубий колір пофарбували! — зарепетував Куцан. — Бодай мене на трамвай з дерев'яними ободами переробили! Бодай мене розламали й перелили в п'ятицентові дзиґи на радість вуличним крамарям. Цей восьмиколісний американець не знає, що таке "букси загорілись"! Ти, може, й про стоп-кран ніколи не чув, і нащо в тебе гвинтові домкрати? Просто свята невинність — тебе з твоїм власним тендером наодинці страшно лишати. Ех ти, платформи!

Не встигли інші й слівця докинути, як Куцан свиснув, пустивши струмисько пари, а у 007 від образи мало фарба пухирями не взялась.

— "Загорілися букси", — промовила машина "Компаунд", добираючи й зважуючи кожне слово, наче вугілля, — це означає кару за перебільшення швидкості через недосвідченість. Гм...

— "Загорілися букси"! — вигукнув приміський з Нью-Джерсі. — Це так наш братчик розплачується за подорожню гарячку. Вже скільки років зі мною такого не бувало. До паровозів ближніх маршрутів ця хвороба рідко пристає.

— В нас у Пенсильванії про неї й не чули, — зауважив "Консолідейшн". — Ньюйоркці — ті часто на неї хворіють... Це ніби нервова перевтома.

— Іди ти... в депо! — сказав "Могол". — Гадаєш, як у вас у горах профіль колії гірший, то ти й справді аллеганський ангел. Я тобі зараз розтлумачу, хто ти такий... А

ось і моя бригада йде. Ну гаразд, мені час; може, ще побачимось, тоді й добалакаємо!

І "Могол" велично, наче військовий корабель у годину припливу, від'їхав до поворотного круга, там розвернувся й став на свою колію.

— А ти, зелений кавнику (це до 007), катай звідси, трохи підучися, а тоді вже лізь у компанію до тих, хто за тиждень стільки миль пролітає, скільки в тебе й за рік не набереться. Вантажі цінні, продовольчі, ламкі, негайні — і все це я. Бувай!

— Щоб мені казан луснув, коли можна так нечемно поводитися з новачками! — вигукнув Куцан. — За що ти з нього знущаєшся? Видно, коли соромом наділяли, "Могол" ходив заправлятися водою. А ти, хлопче, не дрейф, чади собі! Зараз і нас із тобою покличуть.

Люди в паровозному депо говорили на високих нотах. Один, у шкарубкому від поту вовняному светрі, казав, що в парку нема жодного зайвого локомотива. Другий, трясучи зіжмаканим папірцем, кричав, що начальник сортувальної звелів відкрутити голову тому, хто не дасть локомотива. Тоді перший замахав руками й спитав, чи не думає начальник, ніби він ховає локомотиви в кишенях. Потім з'явився чоловік у довгому чорному піджаку, без комірця, весь мокрий, бо стояв гарячий серпневий вечір, і сказав, що коли *сам* так звелів, то нема про що й сперечатися. І з допомогою цих трьох локомотиви рушили з місця — спершу машина "Компаунд", потім "Консолідейшн" і, нарешті, 007.

Треба признатися, десь у глибині топки 007 плекав таємну надію, що після закінчення випробувань його з піснями й криком виведуть із депо й під наглядом упевненого, статечного машиніста причеплять до зелено-шоколадного кур'єрського поїзда. Машиніст по плеще його по спині, ласкаво погломонить до нього й назве його своїм арабським скакуном. (Робітники в майстернях, де він з'явився на світ, не раз читали вголос дивовижні оповідання про залізничне життя, і 007 сподівався, що з ним теж трапиться щось надзвичайне). Та на залитій електричним світлом, сповненій гуркоту й брязку сортувальній станції небагато було кур'єрських поїздів, і машиніст 007 сказав:

— Який безглуздий інжектор поставив Юстес на цю машину! — І, сердито орудуючи ручкою, закричав: — Ну як на цій штуці маневрувати?

Чоловік без комірця втер обличчя і відповів, що на сортувальній страшно робиться, все забите товарняком, і таке інше, і нічого не вдієш: доведеться маневрувати до других півнів.

007 несміливо висунувся вперед, і душа його сховалась аж у колеса: він так нервувався, що від дзенькоту власного дзвоника мало з рейок не зійшов. Спереду і ззаду гойдалися й пританцьовували ліхтарі; з боків по шістьох коліях, брязкаючи зчепами, вищачи гальмами, сновигало туди-сюди стільки поїздів, що 007 і не снилось. Там були й нафтові цистерни, і вагони для сіна, і вагони з худобою, що голосно ревля, а ті — для руди, а ті — для картоплі, з пічками посередині. Вагони-льодовні й вагони-рефрижератори, з яких прямо на рейки крапала крижана вода; і вентилявані вагони для фруктів, і молочні цистерни; платформи з повними товарів контейнерами;

платформи з жатками й снопов'язалками всіх кольорів веселки — червоними, зеленими, золотавими в сліпучому електричному світлі; платформи із смердючими воловими шкурами, запашними дошками із тсуги та в'язками гонту; платформи, що гнулись під вагою тридцятитонного литва, кутового заліза та гвинтів для будівництва якогось нового мосту, і знов сотні, сотні товарних вагонів — навантажені, замкнені, всі в крейдянних позначках. Чоловіки — спітнілі, сердиті — лазили під тисячами коліс, коло них і між ними. Вони квапливо перелазили через будку 007, тільки-но він зупинявся на хвилину, потім сідали на каукетчер, коли 007 рушав з місця, й залазили в тендер, коли він давав задній хід. І цілі гурти бігали по дахах товарних вагонів, перевіряли гальма, махали руками й вигукували всякі чудні слова.

007 то штовхали вперед на фут, то відкочували назад на чверть милі так рвучко, що його колеса гуркотіли й бряжчали. Потім різко переводили на стрілку (а стрілки на сортувальній дуже короткі й незручні). Причіпляли то один, то другий товарний поїзд, а 007, не знаючи того, не зразу міг зрушити з місця. І так без кінця. Тільки-но він набере швидкість, як хтось відчіпляє кілька вагонів. 007 робив ривок, але зразу натикався на гальмо і, аж гикнувши з натуги, зменшував хід. Потім він кілька хвилин відсапувався, засліплений мигтінням ліхтарів, оглушений дзенькотом дзвіночків, очманілий від мелькання вагонів, яким кінця не було. Гальмова помпа давала сорок ходів на хвилину, передній зчеп звисав над каукетчером, мов язик вимореного собаки, а весь корпус 007 укривала напівзгоріла сажка.

— З тендером важко маневрувати, — зауважив його малорослий приятель по депо, риссю прилітаючи повз нього, — але ти молодчага. Бачив коли маневровий швидкий? Ні? То подивись на мене.

Куцан тяг дванадцять важких платформ. І раптом, різко скрегонувши, відірвався від них. Попереду в присмерку замаячила стрілка. Він по-кролячому шмигнув до неї, ззаду щось клацнуло, й низка платформ, навантажених колодами, попала в обійми важкого товарного локомотива, що розписався за одержаний вантаж протяглим гудком.

— На всій сортувальній тільки мій хазяїн уміє такі штуки витинати, — сказав Куцан, вернувшись. — Коли якийсь інший дурень береться за це діло, мене аж трусить, як у пропасниці. Ось що значить коротка колісна база! Тобі так не до снаги — враз одірве тендер.

007 і не мав таких честолюбних бажань; він так прямо й сказав Куцанові.

— Не хочеш? Звісно, це для тебе діло незручне, але ж хіба не цікаво? Начальника сортувальної бачив? Найголовніша людина в світі, не забувай! Коли скінчимо, питаєш? Та ніколи, братику. Так удень і вночі, весь тиждень, і в будень і в свято працюєш. Бач, он поїзд із тридцяти вагонів по четвертій, ні, по п'ятій колії йде? Яких лиш вантажів там нема! Сюди його пригнали, щоб розсортувати вагони і сформувати потім прямі поїзди. Ось ми й відчіплюємо по одному вагону.

По тих словах Куцан підштовхнув платформу, що мала йти на захід, і, ледь чмихнувши від подиву, сахнувся назад, бо платформа виявилась його давньою приятелькою.

— А бодай мої зчепи луснули, коли це не безпритульниця Кет! Що ж ти своїх друзів забула? Тут за тобою сорок гінців уже було з твоєї дороги. Хто тебе тепер захопив у руки?

— Я й сама б рада знати, — запхикала безпритульниця Кет. — Дім мій у Топіці, а я вже побувала і в Седер-Репідз, і в Вінніпегу, і в Ньюпорт-Ньюз, побувала й на півдні, в Атланті, і у Вест-Пойнті, і Буффало не обминула. Тепер, мабуть, застрягну в Гаверстро. Якихось десять місяців дома не була, а так уже знудьгувалася за своїми — страх як хочеться вернутись.

— Гайда в Чикаго, Кеті, — сказав маневровий, і стара, облізла платформа, гуркочучи й підскакуючи, ліниво покотилась по рейках.

— Хочу встигнути в Канзас, поки там соняшники зацвітуть.

— Таких безпритульниць Кет та волоцюг Віллі на сортувальній хоч греблю гати, — пояснив маневровий номерові 007, — я знав стару платформу з Фітчбурга, що не була дома цілих сімнадцять місяців. А одна з наших вернулася сюди тільки через п'ятнадцять місяців. Не втямлю, як це наші хазяїни влаштовують. Мабуть, міняють нас місцями. Ну, я своє діло зробив. Тепер Кеті на шляху в Канзас через Чикаго. Але закладаюсь на місячний запас вугілля — вона неодмінно застрягне в Чикаго, буде на побігеньках у адресата вантажу, а восени її знов до нас із пшеницею приженуть.

В цю хвилину повз них пройшов "Консолідейшн", що тяг за собою дванадцять вагонів.

— Додому їду, — гордо заявив він.

— Та ти не розмістиш стільки вагонів на поромі! Візьми їх за два рази, хвалько! — гукнув йому вслід Куцан.

Та ось 007 підігнали до шести останніх вагонів, і він ледь не вибухнув з подиву, виявивши, що штовхає їх навропе до величезного порома. Досі 007 бачив навколо себе тільки твердий ґрунт, а тепер сторопів, коли пором відчалив і колеса його на шість дюймів занурились у чорну маслянисту воду.

Потім 007 швидко погнали до пакгаузів, де він побачив начальника сортувальної — присадкуватого чоловіка з білим обличчям, у сорочці, штанях і стоптаних черевиках. Він поглядав на море візочків, юрбу горлаїв-вантажників та ескадрони коней, що задкували, повертались, викресували підковами іскри.

— Це з візків вантаж перекидають у контейнери, — шанобливо зауважив маневровий, — але головний на вантажників і не дивиться. Хай собі лаються. Він тут сам пан і хазяїн! Досить йому сказати: "Будьте ласкаві", — як вони йому в ноги падають і моляться. Кілька поїздів устигнуть навантажити, перше ніж він зверне на них увагу. Досить йому рукою махнути, і все само собою робитись починав.

Навантажений поїзд відходив однією колією, а другою на зміну йому прибував порожній. Паки, кошики, ящики, банки, сулії, очеретяні плетінки, коробки просто стрибали у вагони, наче ті були магнітом, а вантажі — залізними стружками.

— Ну як? — вигукнув Куцан. — Гарно, правда?

Червонопикий вантажник пропхався до начальника сортувальної й трусонув

кулаком у нього під носом. Начальник навіть очей від паперів не відірвав. Тільки ледь кивнув вказівним пальцем, і молодий здоровило в червоній сорочці, що терся поряд, ударив вантажника в ліве вухо, і той, охнувши, повалився на в'язку сіна.

— Одинадцять, сім, дев'яносто сім, чотирнадцять нуль нуль три; дев'ятнадцять тринадцять; один один чотири; сімнадцять нуль двадцять один і десять західного напрямку. Все просто до станції призначення, крім двох останніх. Їх на вузлову. Гарзд. Забирайте поїзд.

Начальник сортувальної лагідними синіми очима глянув поверх горлаїв-вантажників, зупинив погляд на залитій місяцем водяній гладіні й замугикав:

І землю нашу рідну,

І людський дух, і плоть,

І все, що дише й квітне,

— Усе створив Господь.

007 відкотив вагони й передав їх звичайному товарному локомотивові. Ніколи зроду він не здавався собі таким нікчемним!

— Цікаво? — спитав Куцан, що чахкав на сусідній колії. — Адже якби цей начальник попав нам між буфери, з нього лишилась би червона калюжка, а ми б навіть не помітили. Диви, як він усередині весь кипить, а зверху не показує.

— Що там казати, — погодився 007. — У мене при ньому наче вогонь у топці гасне й пара вся виходить. Так, він найголовніша людина на землі.

На той час вони вже стояли в дальньому, північному кіпці сортувальної, біля будки стрілочника, і дивились на чотириколійне залізничне полотно. Поїзд, пригнаний 007, передали бостонській дамі "Компаунд", і вона тепер мала тягти його по не дуже справному полотну до вузлової станції, тож і нарікала прикро на дев'яностошестифунтові рейки.

— Ви такі молоді, такі молоді, — кахикала вона. — Ви не усвідомлюєте своєї відповідальності.

— Все він усвідомлює, — відрубав Куцан, — тільки не скиглить, як дехто. — Він пустив убік струмінь пари, наче чвиркнув. — Вантажу в неї тисяч на п'ятнадцять, а крекче, наче там на всі сто — бозна-що про себе думає, як "Могол". Пробачте, мадам, але дорога для вас відкрита... Зараз знову застрягне, як нежива, куди їй!

Переповзаючи з колії на колію, машина "Компаунд" повільно рухалася довгим спуском, важко охала на кожній стрілці, перевалювалася, ніби корова в заметах, Коли її буферні ліхтарі зникли з очей, на сортувальній настала коротка тиша. Стрілки, клацнувши, перевелись і немов завмерли в чеканні.

— А тепер я тобі покажу дивовижний фокус, — сказав Куцан. — Якщо "Багряноносець" хоч на хвилину спізниться, значить, пора міняти нашу конституцію. Як тільки виб'є дванадцятку...

— Бам! — бамкнув годинник на великій вежі сортувальної, і здалеку до 007 долетіло ритмічне "чах-чах-чах". Зіркою блиснув на обрії головний ліхтар, він розгорявся дедалі ясніше, і приглушена музика коліс переростала в урочисту пісню

велетня, що летів мов на крилах:

Швидше, швидше, вітер свище, чах-чах-чах.

Раз-два-три, хутенько, ненько, чах-чах-чах.

Підлітаємо з розгону

До вокзалу, до перону,

Тихше, тихше, хто там дише, чах-чах-чах.

Останні звуки з викликом розкотились за півтори милі від пасажирської станції, але краєчком ліхтаря 007 розгледів гордий надшвидкий локомотив на шість ведучих коліс — славу й окрасу залізниці, першокласний "Багряноносець", південний експрес мільйонерів, що відмітав назад милі так легко, як гуляє по м'якій дошці рубанок. Весь він був наче туманна темно-емалева пляма, оживлена смугою білого електричного світла у вікнах і мерехтінням нікельованих поручнів на площадці заднього вагона.

— Оце то так! — вирвалось у 007.

— Сімдесят п'ять миль на годину робить. Кажуть, є ванні, перукарні, телеграфний апарат, бібліотека — й не перелічиш усього. Так, добродію, сімдесят п'ять на годину! А в депо розмовлятиме з тобою отак просто, як оце я. Та дідько б ухопив мої колеса, якби я розігнався хоч до половини його швидкості, тут би мені й каюк! Він магістр нашого ордену. Завжди в нашому депо опоряджується. Я тебе з ним познайомлю. Варто. Не багато є таких, щоб цю пісню співали.

Від хвилювання 007 навіть відповісти не зміг і не почув, як задзвонив телефон у будці й стрілочник, вихилившись із неї, спитав у машиніста 007:

— Пари вистачить?

— Та миль на сто, певне, від'їхав би від цієї мишоловки, — відказав машиніст, що любив довгі перегони й ненавидів сортувальні.

— Тоді давай швидше. Тут миль за сорок товарний експрес під укіс зійшов, ярдів п'ятсот лінії з ладу вибуло. Ні, жертв не було, але обидві колії блоковані. Слава богу, кран і ремонтний вагон на місці. Зараз ремонтники надійдуть. Не барися! Шлях відкритий.

— І чого я такий плюгавий уродився? Аж злість бере! — зітхнув Куцан, а 007 одним ривком причепили до похмурого, закуреного, схожого на гальмовий вагона, напханого інструментами; за ним стояли платформа й кран.

— Знаєш, бригади різні бувають. Але тобі, братку, пощастило! Дають ремонтний вагон. Тільки сміливіше! Колісна база витримає, та й крутих поворотів майже нема. Ага, трохи не забув! "Коменчі" тут казав, що є дільниця, де рейки абияк покладені, — там тебе трохи потрусить. Миль за п'ятнадцять з половиною після підйому біля Джексонового роз'їзду. Та ти це місце зразу пізнаєш: там ферма, вітряк і п'ять кленів у подвір'ї перед будинком. Вітряк на схід від кленів. А посередині перегону залізний міст вісімдесятифутовий, без поруччя. Ну, бувай. Хай щастить!

Не встиг 007 отямитись, як уже мчав по рейках у глуху темінь. І враз на нього напали нічні страхи. Пригадалися розповіді про зсуви, про вивернуті зливою валуни, про повалені дерева, про худобу на рейках, усі просторікання бостонської дами

"Компаунд" про відповідальність і на додачу все, що породила його власна фантазія. Біля першого в його житті залізничного переїзду (а це подія в біографії паровоза) він дав надміру тремтячий свисток, а як угледів злякану конячину та поблідлого, аж зеленого добродія в бричці, що стрімголов летіла ярдів за два від правих коліс, нерви 007 напружились до краю. Він не мав сумніву, що зараз зійде з рейок; відчував, як на поворотах колеса на добрий дюйм піднімаються над рейками; знав, що на першому ж підйомі з нього дух вилетить, як у "Коменчі" біля Ньютона. Він щодуху летів спуском до Джексонового роз'їзду, — майнув вітряк трохи західніш від кленів, потім колеса застрибали по погано вкладених рейках, і великі краплі поту виступили у нього на паровому казані. При кожному різкому поштовху 007 жахався, що не витримає котрась із осей.

Вісімдесятифутовий міст без поручнів він проскочив, наче кіт, що втікає по паркану від собаки. До скла головного ліхтаря прилип мокрий листок, його тінь летіла по рейках, і 007, вирішивши, що то стрибає якийсь м'якенький звірок, злякався, що наїде на нього (все м'яке лякає локомотиви так само, як і слонів). Та люди, що їхали на 007, були спокійнісінькі. Бригада безбоязно перебралася з ремонтного вагона в тендер і тепер перекидалась жартами з машиністом. 007 чув човгання ніг по вугіллі й уривки пісні:

Ти, товарний, зажди, не свисти, не гуди,
І "Стріла" почекає, їй-богу,
Бо експрес уже знов десь із рейок зійшов.
Гей, ремонтникам дайте дорогу!
Нубо, дайте бригаді дорогу!

— Так, Юстес не дав маху. Машина добряча. І новісінька.

— Кхе-кхе! Що правда, то правда. Навіть фарба ще... І враз праве заднє колесо 007 пронизав нестерпний пекучий біль.

"Ось, — подумав він, — ось і в мене загорілись букси. Тепер я зрозумів, що це таке. Розірве мене на шматки, не інакше. І це в першому рейсі!"

— Здається, щось негаразд, — наважився сказати кочегар машиністові.

— Дарма, витримає, як треба буде. Ми майже доїхали. А хлопцям краще б сидіти в себе у вагоні, — сказав машиніст, держачи руку на гальмі. — У мене на очах людей зносило...

Ремонтники, регочучи, вернулися до себе. Кому хочеться летіти сторчголов на рейки? Машиніст крутнув рукою, і 007 відчув, як щось наче прикувало до рейок його ведучі колеса.

— Ойойой! — скрикнув 007 і проїхав поковзом по рейках. У першу мить йому здалося, наче він відривається від власних осей.

"Мабуть, це й є той самий стоп-кран, що ним Куцан дражнив мене в депо, — насилу зводячи дух, думав 007. — "Загорілися букси", "Стоп-кран". І те, й те страх як болить! Зате в депо всім розкажу".

Розпаленілий 007 зупинився за кілька кроків від того, що лікарі назвали б

"складним переламом вагона". Машиніст навколішки почав щось колупати між колесами в 007, але не називав його арабським скакуном і не гомонів ласкаво, як буває з машиністами на сторінках "Тижневика". Він на всякі лади лаяв 007, витягав ярди звугленого клоччя з букс і нахвалявся, що неодмінно спіймає того дурня, котрий так по-дурному напхав його туди. Ніхто не допомагав йому, бо Івенс, машиніст "Могола" — він тільки трохи розбив голову, але був дуже сердитий, — показував при світлі ліхтаря невелику свиню, роздавлену й посинілу.

— Хоч би свиня як свиня, — мурмотів він, — а то ж поросся.

— Страшні звірюки, нічого не скажеш. Лізуть під каукетчер і спихають тебе під укіс, — зауважив хтось із бригади.

— Під укіс! — загорлав рудоголовий уельсець Івенс. — Вас послухати, то я що другий день лечу з рейок через якого-небудь кабанця, ніби всіх свинячих недоносків у штаті Нью-Йорк визбирую. Я їх і не бачу ніколи, крім оцього чортяки, — диви чого наробив!

Як на одне поросся, що заблудилось уночі, нароблено було справді чимало. Товарний експрес, очевидно, мчав повним ходом, бо "Могола" підняло на рейках, і він пролетів навскоси кількасот футів у лівий бік, прихопивши з собою ті вагони, що захотіли цього. Декотрі утримались. Порвали зчепи й зупинилися, а задні вагони подерлись на них. У цьому гармидері вони погнули й пом'яли рейки лівої колії. Сам "Могол" влетів у поле пшениці й упав на коліна; химерні зелені гірлянди намотались йому на шатуни, важке груддя землі обліпило каукетчер, якому п'яно кивало колосся. Вогонь у топці був закиданий землею — це зробив Івенс, як тільки опритомнів, — у розбитий головний ліхтар набились обсмалені нічні метелики. "Могол", весь обсипаний вугіллям з тендера, нагадував шаленого буйвола, що вперся в універсальний магазин: усюди як попало валялися, повилітавши з розбитих вагонів, друкарські й швацькі машинки, велосипеди в дерев'яних клітках, партія імпоротної зброї, оздобленої сріблом, французькі рукавички й сукні, десяток чудово оброблених дубових полиць для каміна, п'ятнадцятифутовий моторний човен, у який в'їхало масивне ліжко з мідними прикрасами, ящик з телескопами й мікроскопами, дві труни, ящик дуже доброї карамелі, чудові сири, масло і яйця уже в вигляді омлету, розбита коробка з дорогими іграшками й сотні інших предметів розкоші. Невідомо звідки вмиль з'явилися якісь волоцюги й великодушно кинулись на підмогу ремонтній бригаді. Тому гальмові кондуктори, озброївшись шворнями, ходили з одного боку, а з другого, застромивши руки в кишені, патрулювали супровідник вантажу та кочегар. З будинку за пшеничним полем вибіг довгобородий чоловік і гукнув Івенсові, що якби це сталось під осінь, згорів би весь його хліб, і це з вини непутячого машиніста. Потім він прожогом кинувся навітки, бо Івенс, загорлавши: "Це все через його свиню, його свиню, пустіть мене, я вб'ю його, вб'ю!" — рвонувся до нього. Ремонтники реготали, а фермер, вистромившись із вікна, сказав Івенсові, що той не джентльмен.

Та 007 було не до сміху. Йому ще не траплялось бачити аварію, і вона його дуже налякала. Ремонтники сміялись, але й діла не забували, і коли 007 побачив, як вони

орудують із "Моголом", ляк його змінився подивом. "Могола" обкопали лопатами, під колеса підвели шпали, а під нього самого — домкрати; обвили його ланцюгом крана й лоскотали ломами. А 007 причепили до напіврозбитих вагонів, і він усе задкував, поки клубок вагонів розплутався і, покотившись по рейках, вони звільнили шлях. До світанку душ тридцять-сорок уже підносили й укладали шпали, перевіряли колію, кріпили рейки. До ранку всі здатні рухатись вагони були передані іншому локомотивові. Колія була розчищена, і 007 дюйм за дюймом почав витягати "Могола" по короткому настилу зі шпал. Нарешті реборди його торкнулися рейок, і старий зі скреготом став на місце. Та він був глибоко пригнічений, і вся його бадьорість вивітрилася з нього.

— Хоч би свиня була, — сумно казав він, — а то ж підсвинок. Та ще, як на те, не комусь, а саме тобі припало мене визволяти.

— Але як таке могло скоїтися? — засичавши від цікавості, спитав 007.

— Скоїтися? Та зовсім воно не скоїлося, просто випадок. Я виїхав із-за повороту й налетів на неї. Думав, сунс під колесами. Така була невеличка. І не писнула, прямо під каукетчер попала, а я раптом чую — передні колеса підскочили, на рейки попасти не можу, одне слово, кепська справа. Мене повернуло, мов на осі. Потім чую, під лівим ведучим колесом щось жирне б'ється, і — бодай мені казан луснув — я полетів під укіс. Тільки шпали затріщали під ребордами, думаю — каюк мені, і опинився в хлібах. Тендер виплюнув вугілля через будку, а прямо пере ді мною — старий Івенс, закривавлений, лежить як мертвий. І мене трусонувало. Всі заклепки, гайки й болти повилітали.

— Гм... — протяг 007. — А скільки ви важите, як по вашому?

— Без цієї грязюки сто тисяч фунтів.

— А поросся?

— Вісімдесят. Не більше ста. І ціна вся йому чотири з половиною долари. Ну як тут не журитись? Можна й нерви розладнати, прямо колеса відбирає. Подумати лишень, не встиг я виїхати з-за повороту... — знову затяг свою пісню "Могол", зовсім приголомшений.

— Так уже водиться на світі, — втішав його 007. — Та й падати в пшеницю, певне, не так боляче.

— Якби це шістдесятифутовий міст та я впав у воду, вибухнув, вирядив на той світ машиніста з кочегаром, як інші роблять, не так би прикро було, але через підсвинка заїхати на поле, та щоб ти мене витягав! Мало того — ще й отой стариган, смердючий фермер у нічній сорочці, так мене батькував, наче я хвора шкапа... Ні, це жах! Не називай мене більше "Моголом". Я просто швацька машинка. Мене тепер на сортувальній до смерті засміють.

І 007, що за ніч остудив свої букси й добре подорослішав, неквапно потяг товарний локомотив у депо.

— Здоров, старий. Видно, цілу ніч працював? — гукнув "Моголові" невгамовний Куцан, що вертався додому з роботи. — Вигляд у вас, скажемо відверто... Ех, ви, вантажі цінні, вантажі негайні!... Катайте в майстерні, скиньте лаври зі свого димаря та

вмийте будку.

— Не в'язни, Куцане, — суворо сказав 007, підходячи до поворотного круга, — а то я...

— Я й не знав, братку, що цей старий кип'ятильник — твій щирий друзяка. Останнього разу він не дуже чемно з тобою розмовляв.

— Правда. Але я відтоді бачив аварію й від страху мало не обліз. Тепер, поки пари не випущу, ніколи не стану глузувати з новачків, що не знають діла й хочуть навчитися. А зі старого "Могола" й поготів, хоча й бачив, як у нього з димаря колоски стирчали. Уявляєш собі, Куцане, все через підсвинка — не свиню, а просто поросся. Само з грудку антрациту — на свої очі бачив, а якої шкоди наробило. І я зрозумів, що таке може з кожним статися.

— Ви це вже зрозуміли? Для почину чудово, — втрутився в розмову "Багряноносець", що саяв дзеркальними шибками високої елегантної будки; в депо він дожидав опорядження перед наступним рейсом.

— Дозвольте вас, панове, познайомити, — казав Куцан. — Це наш "Багряноносець". Ти, братку, вчора ним захоплювався і, здається, навіть заздриш. А це, шановний добродію, новий член нашого товариства; в нього ще всі милі попереду, але я, як старший товариш, ручуся за нього.

— Радий нашому знайомству, — сказав "Багряноносець", окидаючи поглядом переповнене депо. — По-моєму, нас тут досить, щоб відкрити збори. Гм... Завдяки повноваженням, що ними я наділений як начальник залізниці, я віднині оголошую 007 повноправним членом Об'єднаного братства локомотивів, що як такий може користуватися всіма правами й привілеями щодо майстерень, депо, водокачок і залізниць. Згідно з наданим мені правом я підношу 007 до рангу швидкісного локомотива, бо, як мене повідомили з вірогідних джерел, наш новий товариш пройшов сорок одну милю за тридцять дев'ять з половиною хвилин, поспішаючи на допомогу потерпілому. Свого часу я сповіщу присвоєні локомотивам цього рангу гімн і сигнал — по них вас упізнають у найтемнішу ніч... Ласкаво просимо, новоявлений члене нашого братства локомотивів!

І ось, коли в найтемнішу ніч (як висловився "Багряноносець") ви зупинитесь на мосту над товарною станцією і окинете поглядом чотириколійне полотно, рівно о другій тридцять ночі — не раніше й не пізніше, — коли "Білий метелик", забравши пасажирів, що не попали на "Багряноносець", мчить на південь сім своїх молочно-кремових спальних вагонів, ви почуєте разом з боєм годинника, як здаля загуде басом віолончель, а потім розчуєте слова:

Швидше, швидше, вітер свище, чах-чах-чах.

Раз-два-три, хутенько, ненько, чах-чах-чах.

Підлітаємо з розгону

До вокзалу, до перону,

Тихше, тихше, хто там дише, чах-чах-чах.

Це 007 покриває сто п'ятдесят шість миль за двісті двадцять одну хвилину.

Примітки:

[1] Зухвальство (франц.).

[2] Невихованість (франц.).